

Screeningsprotocol DES-dochters

Versie voor zorgverleners

Screeningsprotocol DES-doughters

Het preventieve screeningsprotocol voor DES-doughters, dat in 2011 door de NVOG is geaccordeerd, is nog steeds van kracht, ook na de invoering van de nieuwe richtlijnen voor het Bevolkingsonderzoek Baarmoederhalskanker in 2017.

Waarom DES-screeningsprotocol?

Sinds 2017 worden volgens de richtlijnen van het BVO Baarmoederhalskanker vrouwen in eerste instantie gecontroleerd op de aanwezigheid van het HPV-virus. Als dit virus aangetoond is, worden de cellen in hetzelfde materiaal cytologisch beoordeeld.

Voor DES-doughters is alleen het testen op HPV niet voldoende. Bij hen moet daarnaast ook screening door middel van cytologie plaatsvinden.

De belangrijkste reden voor cytologische screening is vroegtijdige opsporing van (pre)maligne kenmerken van cervix en vagina, omdat DES-doughters daarop een verhoogd risico hebben. Bij DES-doughters ontwikkelt zich bij 1 op de 1.000 het zeldzame Clear Cell Adeno Carcinoom (CCAC) van de vagina en/of de cervix. Dit risico is ook na het 50^e levensjaar nog aanwezig. We weten niet tot welke leeftijd dat risico verhoogd blijft.

Wie komen voor het DES-protocol in aanmerking?

Voor screening komen DES-doughters in aanmerking die al eerder (colposcopisch) zijn onderzocht en gecounseld. Als er een vermoeden is van DES-blootstelling wordt een vrouw eerst voor een inventariserend onderzoek en advies verwezen naar een gynaecologische oncoloog of een gynaecoloog met oncologie als aandachtsveld.

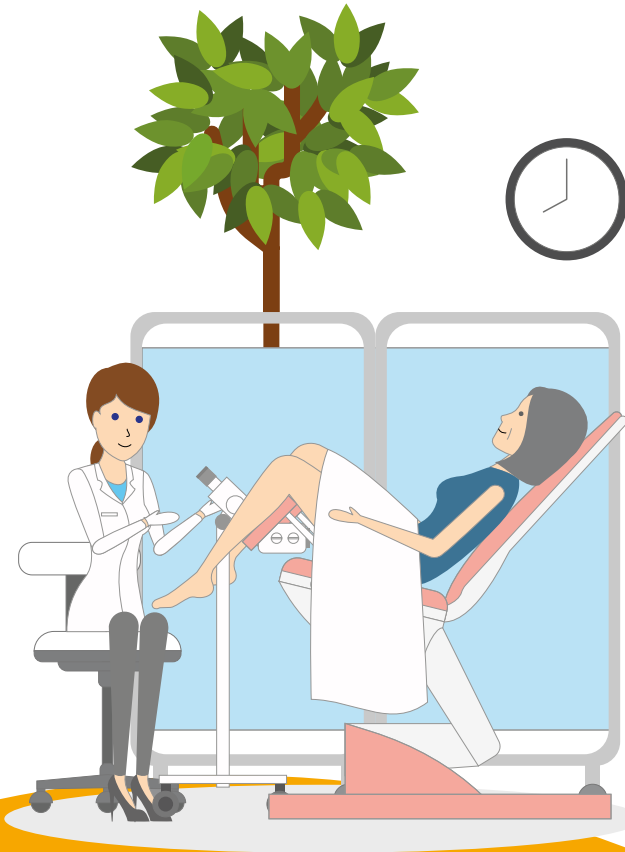
Het DES Centrum beschikt over een namenlijst van gynaecologen die vaker DES-dochters in hun spreekkamer zien.

Onder DES-dochters wordt verstaan:

- Vrouwen die bewezen DES-dochter zijn (gedocumenteerd DES-gebruik van de moeder tijdens de zwangerschap).
- Vrouwen met een redelijk vermoeden dat ze DES-dochter zijn (moeder herinnert zich DES-gebruik of hormoongebruik tijdens de zwangerschap, i.c.m. medische geschiedenis dochter).
- Vrouwen die zeer waarschijnlijk zijn blootgesteld aan DES (bij gynaecologisch onderzoek worden morfologische of pathologische DES-kenmerken gevonden).
- Vrouwen met vermoeden op DES-blootstelling die één of meer DES-gerelateerde aandoeningen hebben (gehad), zoals bijvoorbeeld vroeggeboorte, EUG.

Wat zijn de eisen aan de screening?

- DES-dochters dienen naast de aanwezigheid op het HPV-virus, cytologisch onderzocht te worden op (voorstadia van) Clear Cell Adeno Carcinoom (CCAC) en cervixcarcinoom.
- Voor deze cytologische test wordt een ecto- en

endocervicaal borsteltje (Cervex Brush) gebruikt waarmee in één strijk materiaal wordt afgenomen van zowel de cervix als de top van de vagina.

- De screeningsfrequentie is eens per 2 jaar.
- De screening wordt verricht tot minimaal het 60e levensjaar.
- Bij een afwijkende uitslag wordt de DES–dochter doorverwezen naar een gynaecologische oncoloog of een gynaecoloog met oncologie als aandachtsveld. Dit betekent elke uitslag anders dan PAP 1.
- Colposcopie is alleen gewenst bij uitslagen gelijk aan of hoger dan PAPIIIa1.
- Men dient terughoudend te zijn met het nemen van biopten: bij PAPIIIa1 of minder alleen een biopt nemen indien er ook colposcopische verdenking is; bij uitslagen boven PAPIIIa1 biopt nemen, tenzij er geen reden voor is.
- Ook als de baarmoeder en baarmoederhals zijn verwijderd, dient gescreend te worden, want de vaginatop blijft een risicogebied voor het ontwikkelen van CCAC.

Wie voert de screening uit?

Het uitstrijkje volgens het DES–protocol kan zowel in de huisartsenpraktijk als door een gynaecoloog worden gedaan.

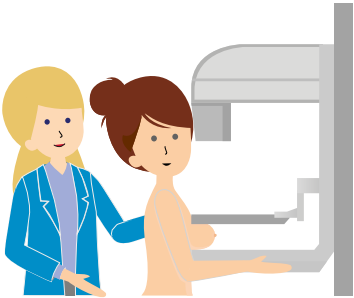
Wat is DES?

DES is een kunstmatig oestrogeen dat van 1946 tot 1976 werd voorgeschreven aan zwangere vrouwen om een miskraam te voorkomen. Het middel werkte niet maar veroorzaakte wel gezondheidsproblemen bij de moeders en de kinderen die uit de zwangerschap werden geboren.

Wie beoordeelt de cytologie?

De DES-uitstrijkjes worden cytologisch beoordeeld door een regionaal pathologie laboratorium. Dit kan een ander laboratorium zijn dan één van de vijf screeningslaboratoria. Een regionaal laboratorium levert de benodigde formulieren en materialen voor de uitstrijkjes. Deze dienen dus apart bij de laboratoria te worden aangevraagd.

Borstkankerscreening

Voor DES-dochters is geen speciale screening nodig voor borstkanker. Wel wordt hen uitdrukkelijk aangeraden deel te nemen aan het landelijk Bevolkingsonderzoek Borstkanker.

Counseling

Bij het uitvoeren van het onderzoek of bij het bespreken van de uitslag dient de arts er rekening mee te houden dat DES-dochters vragen kunnen hebben over de gevolgen van DES-blootstelling. Het is gewenst om daarom tijd te reserveren voor counseling. Wijs DES-dochters op de website van het DES Centrum.

Wat doet het DES Centrum?

Het DES Centrum geeft informatie aan DES-betrokkenen en aan iedereen die meer wil weten over DES. Wij beantwoorden vragen, onderhouden contacten met medische professionals en houden de (internationale) onderzoeken over DES in de gaten.

Vragen of meer weten?

Kijk op www.descentrum.nl, stuur een e-mail naar voorlichting@descentrum.nl of bel de DES Infolijn 030 251 8339.

www.descentrum.nl

